

NEKROLÓG

Dörnyei Sándor (1926–2022) emlékére*

2022. június 15-én, életének 96. évében meghalt Dr. Dörnyei Sándor bibliográfus és orvostörténész, egy évtizeden át a *Magyar Könyvszemle* technikai szerkesztője.

1926. november 4-én Szarvason született, ahol édesapja ügyvéd volt.¹ A helyi gimnáziumban érettségizett. 1944-től Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetem görög–latin szakán kezdte meg tanulmányait, majd hamarosan ezek mellé a magyar szakot is felvette. Az Eötvös Collegium diákjaként egész életében meghatározza lényét, személyiségét annak szellemisége és ismert jelmondata: „Szabadon szolgál a szellem”. 1948-ban bölcsészdoktori, majd a következő évben középiskolai tanári oklevelet szerzett. 1949–1950-ben Dezsényi Béla vezetésével ösztöndíjasként az Országos Széchényi Könyvtárban a hazai, 19. századi sajtóbibliográfia munkálataiban vett részt. 1950. október 6. és 1952. július 31. között az Országos Könyvtári Központban dolgozott. Ennek feladata minisztériumi rendeletre az egyházak megmaradt könyvtáraiban őrzött és az „értékes” kategóriába (kódexek, ősnymtatványok stb.) tartozó kötetek számbavétele és a köztulajdonba vett könyvtárak állományának biztosítása volt. Előbb Budapesten szinte egyedül végezte ezt a munkát, majd néhány hónap múlva már kis csoporttal járta az országot, hogy főként a felosztott rendházakban maradt könyveket mentse, és mielőbb biztos helyre szállítsa a többfelől is fenyegető veszély elől.² A veszélyeztetett könyvek többségének központi raktárakba juttatását követően az ezzel foglalkozó 3–5 fős, majdnem kizárólag fiatalokból álló együttest – közöttük állandó tagként őt is – kijelölték az anyag leltározásának végzésére. Az Országos Könyvtári Központ 1952 derekán átszervezték, annak munkatársai részben a korábbi feladatokkal más intézményekbe kerültek. Így jutott ő az Országos Széchényi Könyvtár gyarapítási osztályára, majd néhány évnyi itteni munka után átkerült a főigazgatói titkárságra. A *Magyar Könyvszemle* újraindulásától egy évtizedig (1955–1965) annak technikai szerkesztője volt. 1958 és 2009 között mintegy kéttucat cikke is megjelent a lapban. Írásai általános érdeklődésének megfelelően főként sajtó- és orvostörténetiek, vagy bibliográfiai kérdése-

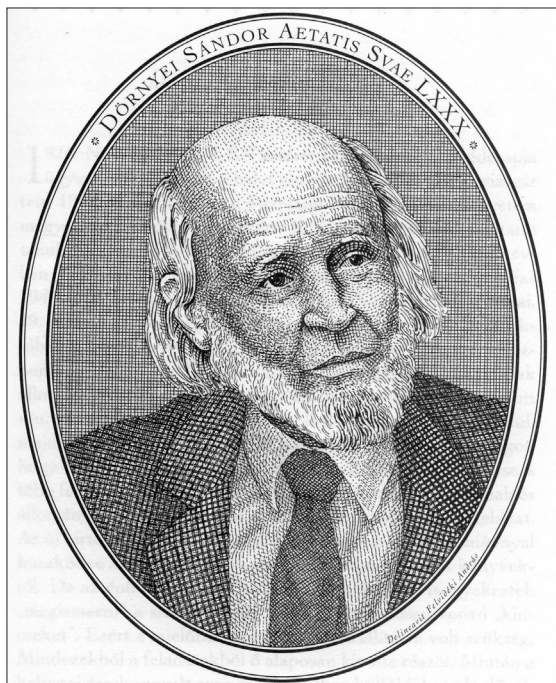
* A búcsúztatás Dörnyei Sándor halálára jelent meg az Országos Széchényi Könyvtár blogjában (https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2022/06/17/dornyei_sandor_emlekere), majd nyomtatott formában: *Orvosi Könyvtárak*, 2022, 3, 10–11. E szöveg ezek kis mértékben módosított változata.

¹ Az életrajz forrásai bővebb adatokkal: *Peregrinálók, Negyvenhárom magyarországi és erdélyi orvostanhallgató életrajza (1683–1783)*, szerk., vál. Dörnyei Sándor, Zebegey, Borda Antikvárium, 2006, 7–9; *Könyv Könyvtár Könyvtáros*, 2016, 12, 40–43; POGÁNY György, *Füzéki István emlékérem, Dörnyei Sándor laudációja = Könyvtári Figyelő*, 28(2018), 596–598.

² A Reményiné Vida Erzsébet, Wix Györgyné László Boriska, Borsa Gedeon és Dörnyei Sándor alkotta kis csoport tevékenységének krónikáját iratok, közös emlékek alapján adja közre: Wix Györgyné, *A szerzetesi könyvtárak sorsa Magyarországon, 1950–1952*, Bp., OSZK, 1997, 68.

ket érintenek. Gyakran tárgyukat szerencsésen e témakörök metszetei alkotják, akár tanulmányról, akár módszertani cikkről, vagy épp a hazai és nemzetközi szakirodalom legújabb eredményeinek bemutatásáról van szó.

1956. október 30-án megalakult az Országos Széchényi Könyvtár Ideiglenes Nemzeti Bizottsága. A könyvtárban tartott titkos választáson a grémium egyik tagjaként Dörnyei Sándor szintén bizalmat kapott a kollégáktól. „A legnehezebb napokban, a november 4-i szovjet orvtámadás idején

Dörnyei Sándor (1926–2022)³

piás Dokumentációs Szemlét, később a WHO megbízásából a *Drog Regulation Indexet* szerkesztette.

1986-tól kezdődően – Borsa Gedeon, az egykori Könyvtári Központos kolléga, családi jóbarát hívására – ismét folyamatosan részt vett az Országos Széchényi Könyvtár munkájában, a Régi Magyarországi Nyomtatványok Szerkesztőségének nyugdíjas tagjaként elsősorban az 1801 előtti retrospektív bibliográfia összeállításában tevékenykedett. Összeállította Szabó Károly *Régi Magyar Könyvtára* III. kötetének ötfüzetnyi kiegészítését, részt vett RMNy 3. kötetének munkálataiban, majd a 18. századi hazai szerzők külföldön, idegen nyelven megjelent publikációinak bibliográfiáját készítette el. A magyar nemzeti bibliográfia több ezer tétellel vált teljesebbé Dörnyei Sándor és szerkesztőtársai jóvoltából. Ezzel a korábbinál jóval biztosabb vezérfonalat adott az adalékok gyűjtéséhez és az újabb adatoknak a bibliográfiai rendszerben való elhelyezéséhez.⁴

Dörnyei Sándor és Fazekas László ’tartotta a frontot’. Jelentős részben az ő érdemük, hogy legnagyobb kincseink (pl. a corvinák) hiánytalanul és épségben megmaradtak” – olvasható egy memoárban. Tevékenységéért 2018-ban Füzéki István-émlékérmeket kapott. 1957 áprilisában azonban szerepvállalása következtében többekkel együtt elbocsátották.

Egy darabig „hónaljas” antikváriusként igyekezett megélni, majd a Mezőgazdasági Lexikon külső beadogozójaként tevékenykedett. 1958-tól az Orvostudományi Dokumentációs Központ (később Országos Orvostudományi Könyvtár) munkatársaként kurrens magyar orvosi bibliográfiát és orvostudományi szakbibliográfiákat szerkesztett.

1965 októberében az Országos Gyógyszerészeti Intézetbe került, ahol nyugdíjazásáig, 1986-ig dolgozott. Először a *Gyógyszerészeti és Gyógy-szerterápiás Dokumentációs Szemlét*, majd annak kettéválása után a *Spectrum Pharmaceuticumot* és a *Gyógyszerterá-*

³ A metszet másolata megjelent: *Peregrinálók* 2006, i. m. 5.

⁴ Dörnyei Sándor műveinek jegyzéke: *Alexander multifrons, Tanulmányok a 90 éves Dörnyei Sándor tiszteletére*, Bp., OSZK, Argumentum, 2016, 185–197.

Gazdag bibliográfusi és könyvtörténeti tevékenységéért 2006. augusztus 20-án Széchényi Ferenc-díjjal tüntették ki. 2015. január 1-től pedig az Országos Széchényi Könyvtár bibliothecarius emeritusa lett.

Könyvtörténeti kutatásaival párhuzamosan a *Budapest Lexikon* mindkét kiadásának szakszerkesztője volt. Különösen jelentős és szélesebb körben is ismert orvos- és gyógyszerésztörténeti munkássága. Legfontosabbak talán alapvető kéziratok és nyomtatásban megjelent bibliográfiái. Elkészítette az 1945–1960, az 1961–1970 (kéziratban) és az 1715–1944 korszak orvostörténeti bibliográfiáját. Összeállította az 1772 és 1849 között megjelent régi magyar orvosdoktori értekezések jegyzékét, a magyar gyógyszerésztörténet irodalmát. Szinte felbecsülhetetlenül hasznos munkáival megteremtette ezen szakterületek alapbibliográfiáit, amelyek a további kutatások számára is kiindulópontul szolgálhatnak.

Emellett több évtizeden át publikált a szakma hazai fórumaiban, az *Orvostörténeti Közleményekben* és az *Orvosi Hetilap* Horus rovatában. 2016-ban a *Hetilap* Markuszovszky-díjjal jutalmazta a 2015-ös évfolyamban közölt legjobb orvostörténeti munkáért.

A kezdetektől részt vett a Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár állományának gazdagításában, a Magyar Orvostörténelmi Társaság, illetve a Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság alapítói közé tartozott. Munkásságáért a Magyar Orvostörténelmi Társaság 2001-ben Weszprémi-emlékéremmel és díjjal tüntette ki, 2016-ban pedig tiszteleti tagjai közé választotta. A Magyar Gyógyszerésztörténeti Társaság 2005-ben Szigetváry Ferenc-emlékérmeket adományozott neki.

Dörnyei Sándor kilencvenéves koráig aktív kutatója volt az Országos Széchényi Könyvtárnak, 2015-ig jelentek meg publikációi. Tudományos kiválósága mellett kedvessége, humora, szakmai, emberi segítőkészsége sokakban mély nyomot hagyott. Hozzá mindig bátran lehetett – és érdemes is volt – kérdéssel, kéréssel fordulni. Nem sajnálta az időt, energiát, hogy – jellemzően fiatalabb – kutatótársaival megbeszélje ezeket, megossza velük jobbító ötleteit, tapasztalatait. A legkülönbözőbb tudományterületekkel kapcsolatban is szinte mindig tudott ajánlani olyan irodalmat, amely rendre közelebb vitt a probléma megoldásához.

Diszkrét, szerény, derűs lény, élvezetesen elmesélt számtalan érdekes régi története, könyvtári anekdotái, egy-egy történelmi korszakot, élethelyzetet hajszálpontosan leíró, tanulságos viccei nagyon fognak hiányozni. Humorát, szellemi frissességét betegágán sem veszette el. Emléke, sokoldalú, színes, fiatalos személyisége mindig velünk marad!

Nyugodjék békében!

PERGER PÉTER